

Por Carlos MÃ©ixome

Publicado no [Xornal A Peneira](#)

Os miÃ±oranos Manuel L. Lemos, Eduardo Lemos e Francisco Cano Rivas reunÃ±anse dende os primeiros anos do pasado sÃ©culo a fin de constituÃ±r un grupo que aglutinara aos emigrantes miÃ±oranos na Arxentina. Os anxeos socioculturais e polÃ±ticos (tratÃ±base dun pequeno grupo prorrepblicano, descontento coa monarquÃ±a borbÃ±nica) destes emigrantes orixinarios da San Pedro da Ramallosa empurraron con forza o nacemento dunha asociaciÃ±n que Ã±a ter entre os seus obxectivos a creaciÃ±n de centros de educaciÃ±n xeral, de escolas prÃ±cticas de artes e oficios, de centros de experimentaciÃ±n agrÃ±cola, clases nocturnas para adultos, bibliotecas populares, conferencias de divulgaciÃ±n cientÃ±fica, etc...

O 5 de xaneiro de 1905 quedou constituÃ±da a sociedade â??UniÃ±n Hispano Americana Pro-Valle MiÃ±orâ??. Aos poucos fÃ±ronse sumando emigrantes procedentes dos tres concellos miÃ±oranos e a idea non tardou moito en ser acollida con entusiasmo entre os residentes no veciÃ±o Uruguai. Contra o remate do ano, un dos promotores da Sociedade, Manuel A. Salgueiro, propuxo e asÃ± se acordou recadar capital para o establecemento dunha escola prÃ±ctica no Val MiÃ±or. O incremento de socios foi vertixinoso e a Sociedade mantÃ±vose da subscripciÃ±n mensual dos seus asociados, de donativos extraordinarios, de recadaciÃ±ns de festivais, concursos, sorteos, etc., asÃ± como da renda do capital acumulado.

En marzo de 1907, solicitÃ±ase ao Goberno espaÃ±ol a gratuidade do terreo onde se pretende constrÃ±r o edificio. En 1909 inaugurouse o centro de ensino primario denominado â??Escuelas Hispano-Americanasâ?? auspiciado pola Sociedade. O primeiro curso iniciouse, nun local alugado, cunha matrÃ±cula de 180 alumnos e dado o seu notable incremento (chegou a acadar os 400 alumnos matriculados) no curso 1914-15 inaugurouse un edificio propio (na actualidade â??IES Escuelas Provalâ??). Estas escolas foron o mÃ±ximo expoÃ±ente da Sociedade e estaban dotadas dos mellores recursos educativos da Ã©poca como biblioteca, batallÃ±ns escolares, cantina escolar, clases de mecanografÃ±a, roupeiro infantil, obradoiros de imprenta e zapaterÃ±a, transporte escolar, horto escolar, etcâ?!, ademais de desenvolver outras actividades didÃ±cticas como excursiÃ±ns, clases ao aire libre, concursos de redacciÃ±n, etc.

A elevada cantidade que a UHA Pro Valle MiÃ±or tiÃ±a que achegar, a pesares dos reiterados chamados para recadar fondos, para manter o funcionamento das escolas (no 1932 dun orzamento de 31.804,40 de pesetas a ComisiÃ±n Directiva tiÃ±a que aportar 28.504,40) e a

situación de inestabilidade pola que pasaba a II República fixo que o 30 de agosto de 1934 a Comisión Directiva da Sociedade en Buenos Aires enviase unha notificación acordando o seu peche. As escolas tomaron novos rumbos encamiñados cara a educación secundaria e profesional. Como a Sociedade se sentía incapaz de afrontar economicamente estas demandas, optou por ceder ao Estado o edificio, instalacións e materiais didácticos. Sen estar aínda rematadas as xestións produciuse o comezo da Guerra Civil e as "Escuelas Hispano Americanas" pecharon as súas portas de forma definitiva.

Van pois máis de cen anos dende que aquel pequeno fato de emigrantes erguera, con esforzo e xenerosidade, un proxecto asociativo que deu fecundos resultados. Durante máis de dúas décadas os mozos e mozas do Val Miñor foron uns privilexiados en comparación cos doutros lugares do país ao contar cun centro de estudos ben organizado, con recursos e gratuíto. Sirvan pois estas liñas de merecido recoñecemento.